

MARTIN ŠRAJER / 19. 3. 2021

Jak nás obsadili Američani. Natáčení Mostu u Remagenu

Východoněmecké noviny *Berliner Zeitung* přinesly 9. května 1968 senzační zjištění, že Prahu se svými tanky obsadili vojáci z USA a NSR a agenti CIA obchodující se zbraněmi. Novináři si již neověřili, že vojenská technika má sloužit k natáčení válečného velkofilmu *Most u Remagenu* (The Bridge at Remagen, 1969) a oněmi vojáky jsou pouze herci.

Ústřední ředitel Československého státního filmu Alois Poledňák proto musel vydat dementi, ujišťující německou i českou veřejnost, že k napadení Československa nepřátelskými vojsky vážně nedošlo. Stejně jako zbytek národa ovšem netušil, že k invazi cizích vojenských jednotek na naše území o tři měsíce skutečně dojde, v důsledku čehož budou muset domnělí imperialističtí záškodníci zemi kvapně opustit.

Most u Remagenu byl příkladem tzv. runaway produkce. Termín označuje natáčení probíhající buď zcela, anebo částečně mimo Hollywood. Rozmach tohoto typu produkce nastal v období poválečné krize studiového systému. Mezi lety 1949 až 1969 došlo k takřka desetinásobnému nárůstu počtu runaway produkcí.^[1] Velká studia musela o pozornost (a peníze) diváků soupeřit s televizí a pestrou škálou nových volnočasových aktivit.

Natáčení na neokoukaných lokacích zejména v Evropě (Francie, Itálie, Německo, Španělsko) bylo příležitostí, jak ušetřit a zároveň nabídnout spektakl působící opravdověji než filmy realizované ve studiových kulisách. Vedle poptávky publika po realističtější a okázalejší podívané hrála svou roli i větší závislost amerických producentů na zahraničních trzích.

V případě *Mostu u Remagenu* padla volba na Evropu jak z kreativních, tak z finančních důvodů. Adaptace nonfikční knihy *The Bridge at Remagen* měla zachycovat bitvu o

Ludendorffův železniční most u západoněmeckého města Remagen. Jednotky americké 9. obrněné divize jej v posledních měsících války v Evropě chtěly za každou cenu ubránit před Němci, aby přes něj mohli ostatní spojenečtí vojáci v březnu 1945 překročit Rýn a pokračovat do centra třetí říše.

Společnost Budda Schulberga zakoupila práva k předloze již v roce 1958. Zájem o její režii projevil Stanley Kubrick. Produkce po několika odkladech a mnoha verzích scénáře nicméně nakonec začala až o deset let později, kdy již práva vlastnil David Wolper a režie byla přidělena Johnu Guillerminovi.

Původní most byl ovšem zdemolován. Natáčení na Rýně navíc znemožňoval hustý lodní provoz. Hledání vyhovujících náhradních lokací zabralo rok a půl. Krajina připomínající údolí Rýna i vhodný most byly nakonec nalezeny v Davli ležící dvacet kilometrů jižně od Prahy.

Pětadvacátého října 1967 podepsal Wolper smlouvu s Československým filmexportem, zastupovaným jejím ředitelem Ladislavem Kachtíkem. Na jejím základě mělo probíhat natáčení především v Davli, ve staré části Mostu a v barrandovských filmových studiích. Barrandov zároveň poskytl potřebnou techniku, rekvizity a zaměstnance. Hladkou spoluprací měl zajišťovat vedoucí výroby FSB Jaroslav Řeřicha.

„Březnové dny roku pětáctýřicátého znovu ožívají v naší krajině,“ [2] oznamovala dramaticky reportáž z natáčení, uveřejněná v srpnu 1968 v časopise *Kino*. V té době již natáčení *Mostu u Remagenu* běželo třetím měsícem. Původně mělo probíhat od 12. května do 15. září. Produkci předcházela příprava vojenské techniky a lokací, podrobně popsaná dalšími médii, která vznik hollywoodské velkoprodukce mapovala krok za krokem. Zmínky o natáčení se objevovaly v celostátních denících, filmových časopisech i *Vlastě*. Krátkou reportáž přinesl i *Československý filmový týdeník* ze sedmnáctého června 1968.

Úpravy terénu v Davli do nejmenších detailů popsala Dagmar Stehlíková v *Záběru*: „Most měl ústít do tunelu. To by ovšem zastavilo rekreační dopravu po železnici. Proto bylo nutno zvýšit most o dva a půl metru nad drahou [...] vybudoval se 25 m dlouhý filmový tunel i s portálem a dekoračními úpravami u vchodu. Demoloval se domek při ústí mostu, aby byl dodržen vzhled mostu se čtyřmi strážními věžemi. Kamenné výlisky se vozí z barrandovské štukatérské dílny a věže vypadají jako ze skutečných

kamenných kvádrů. Bylo třeba udělat kaširované výstupy oblouků na mostu, kovové části ze dřeva. Pro natáčení kamerou se podél mostu dělají boční lávky.“[3]

Nad Davlí byl tesaři z Pražské stavební obnovy vybudovaný také kaširovaný románský kostelík. Okolo něj byly vysázeny vysoké stromy. Samotný starý davelský most přes Vltavu, upravený pro účely filmování podle originálních historických fotografií z archivu Pentagonu,[4] musel být po dobu natáčení vyřazen z provozu. Náhradní dopravu osob a automobilů zajišťoval ve dne i v noci parník a prám.

Úvodní scéna filmu, v níž se americká armáda neúspěšně pokusí obsadit Oberkasselský most, vznikla ve Vrané nad Vltavou. Většina následujících městských scén se točila v Mostě. Jak město nápor amerických filmařů ustálo, přibližovaly čtenářům podobně kuriózní aktuality: „Akademický sochař Rada, člen krajské komise Státní památkové péče zjistil, že při natáčení amerického filmu *Most u Remagenu* ve starém Mostě byl poškozen barokní lev, umístěný v kašně na náměstí generála Svobody.“[5]

Zpráva pokračuje konstatováním, že šrámy utrpěla i renesanční kašna a celkové škody jsou odhadovány na pět tisíc korun. Podobné drobné mrzutosti představovaly jen špičku ledovce. Kooperace české a americké strany zprvu drhla kvůli sporům mezi Američany (Wolper měl Guillermina později nazvat „osinou v zadku“) i odlišné organizaci práce. Čechoslováci, kteří tvořili většinu štábu, byli zvyklí na volnější pracovní režim než Američané.

Nakonec ale došlo ke sladění jednotlivých zaměstnanců a snad lze i věřit slovům Roberta Vaughna, který pobyt v Československu zhodnotil takto: „Ve vaší zemi jsem poprvé, ale moc se mi tu líbí. Byl jsem na víkendu v Karlových Varech, krajina je tu báječná, a co je u vás nejkrásnější, jsou děvčata.“[6] Vaughn zřejmě neměl důvod si stěžovat i díky komfortu, který mu stejně jako ostatním americkým hvězdám zajišťoval InterHotel na parníku Hradčany, který kotvil v Davli.

Ministerstvo národní obrany dalo tvůrcům k dispozici tři stovky vojáků jako statistů. Jejich velitelem byl podplukovník Alexander Králík. Pětadvacet důstojníků a praporčíků se objevilo v rolích velitelů specializovaných bojových skupin. Dvě stovky filmových techniků byly zahrnuty do štábu. Osm amerických tanků M24, čtyři útočná děla, šest pásových transportérů, jedenáct nákladních aut a šest džípů si štáb vypůjčil od

rakouské firmy Kirchner a spol.[7] Písmomalíř Petr Tupý z barrandovských dílen byl pak pověřen, aby na ně namaloval čísla a bílé hvězdy. Výzbroj německých vojáků pocházela z dílen barrandovských skladů, od požárníků z jižních Čech a z banskobystřického muzea.

Vedoucím druhého filmového štábu byl Zdeněk Zelenka, který pracovní postupy Američanů okomentoval slovy: „Je to blázinec, ale hrozně zajímavá práce.“[8] Natáčení se zúčastnil také český kameraman Václav Huňka, několik tuzemských herců (Vít Olmer, Rudolf Jelínek, Jan Schánílec...), komparsisté, řidiči, maskéři a maskérky nebo pyrotechnici.

Díky levným a kvalifikovaným pracovním silám měl Wolper ušetřit až 800 tisíc dolarů. Pro Československo jeho přítomnost na druhou stranu znamenala výrazné devizové příjmy do eráru (uváděná suma se liší, pravděpodobně se ale pohybovala mezi šesti a sedmi sty tisíci dolary). Ani jedna strana ale nemohla při podepisování smlouvy tušit, jak moc natáčení zkomplikuje a prodraží jednašedesátý natáčecí den, kdy již bylo natočeno asi 65 % celého filmu. Psal se dvacátý první srpen 1968 a státní hranice tentokrát překročily tanky, které nebyly určené k filmování.

Práce musela být přerušena, Američané odhlasovali opuštění napadené země a konvoj čtyřiceti automobilů bez dlouhého otálení přes Plzeň opustil republiku. Kromě materiálu natočeného v posledních pěti dnech byl z Československa vyvezen také negativ. V zemi nicméně zůstaly tanky, další technika z druhé světové války i osobní věci herců a tvůrců. Nafilmovaný materiál byl nicméně Američanům vrácen. Stejně tak kamery, uniformy a zbraně. Zásilku ovšem zadrželi Rusové, kteří údajně zkonfiskovali čtyři pistole, dvašedesát bajonetů a ruční granáty. Vše ostatní prošlo.[9]

Vhodné náhradní prostory našel Wolper v hamburských filmových studiích. V italském městě Castel Gandolfo ležícím jižně od Říma pak byl postaven náhradní most. Po neplánované měsíční pauze, od 26. září 1968, mohlo natáčení pokračovat. Několik záběrů výbuchů na mostě mohlo být dotočeno v Československu. Oblast byla pro jistotu obklíčena ruskými vojáky, aby nedošlo k promíchání fikce s realitou.

Rozpočet filmu vzrostl o jeden a půl milionu na celkovou sumu pět milionů dolarů. Natáčení sice bylo pojištěno i pro případ invaze, ale podle pojišťovací společnosti v případě vojsk pěti států Varšavské smlouvy nešlo o invazi, protože je

Československá vláda do země pozvala zvacím dopisem. Wolper se nakonec kompenzace dočkal, byť ne v plném rozsahu. Mohl tak zaplatit i za služby Barrandova – podle smlouvy totiž měli Američané vyplatit české straně doložené náklady až po dokončení natáčení.

Wolper nečekaně dobrodružnou závěrečnou fázi natáčení shrnul u příležitosti premiéry filmu s nadhledem: „Nové dispozice, nové stavby, nové opatřování vozidel, uniform a zbraní stálo celé jmění. Ale nikdo, kdo náš film uvidí, nepozoruje nic z těchto nesnází a nedobrovolné změny místa natáčení.“^[10] Čeští diváci se o tom mohli na vlastní oči přesvědčit od července 1970, kdy *Most u Remagenu* vstoupil do zdejších kin.

Po srpnových událostech každopádně (a nepřekvapivě) nápadně ochabl zájem hollywoodských producentů o natáčení v Československu. Další podobně rozmáchlou americkou produkcí bude až počátkem osmdesátých let *Amadeus* (1984) Miloše Formana.

Poznámky:

[1] Toby Miller et al., *Global Hollywood 2*. London: British Film Institute 2004, s. 133.

[2] Zdeněk Matejíček, Jak se dělá válka. *Kino*, 1968, č. 16 (8. 8.), s. 8.

[3] Dagmar Stehlíková, Plastická úprava na tváři dvojníka. Co se děje v Davli u Prahy. *Záběr*, 1968, č. 11 (1. 6.), s. 8.

[4] B. Rupeš – L. Svoboda, V Praze jsou americké tanky, ale... *Obrana lidu*, 1968, č. 20 (18. 5), s. 3.

[5] Při natáčení amerického filmu poškozeny památky. *Průboj*, 1968, č. 169 (20. 6.), s. 2.

[6] Z. Matejíček, c. d., s. 9.

[7] B. Rupeš – L. Svoboda, c. d., s. 3.

[8] Z. Matejíček, c. d., s. 9.

[9] O natáčení v ČSSR. *Československá kinematografie ve světle zahraničního tisku*, 1969, č. 3, s. 9.

[10] ... a potom přišli Rusové. *Československá kinematografie ve světle zahraničního tisku*, 1970, č. 2, s. 8.